

באור

לספר מורה נבוכים

אשר בארו

החכם ר' משה הנרבוני

והשתדלתי בהדפסתו

אני

יעקב גולדנמאל

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

על פי צילום דפוס ווינא תרי"ג

אמר יעקב ברי אברהם ז"ל

המכונה

פרופיסור דוקטור גולדנשטאל

הבאור הזה להחכם ר' משה הגרבוני אשר החלק הראשון ממנו כבר הדפיסו ר' איצק אייכל ביחד עם ספר המורה בעיר ברלין שנת התקנ"א הנה הוא נמצא בכתב שלם בכל חלקיו פה עיר ווינא בביבליאוטיקא פאלאטינא וממנו העתקתיו ואולם דע שגם בחלק הראשון הוספתי ותקנתי לפעמים וכבר הראיתי ברשימת כתבי יד של הביבליאוטיקא פאלאטינא אשר חברתי בלשון גרמניא שר' איצק אייכל לא טרח לדקדק בהנהגתו על דרך משל אתה רואה בספר למד שתי המלות דע אל באותיות גדולות מרובעות נצבות בין שאר המלות אשר הם כלם באותיות רש"י ואחריו נמשכו גם דפוסים עיר זולצבאך ווינא מבלי ששום מניה שם על לב להבין ולתקן ובאמת ר' איצק אייכל היה קורא בהסדר לשתי מלות דע אל את המלה האחת דניאל ואותיות ני היו נראים בעיניו כאות עין והפלא שכונת הענין היה לו להישיר דרך להבנת המאמר אשר זה לשונו שם ואחרית ספר דניאל יעיד על זה אבל ספר אשר שמו דע אל לא נמצא בכל הספרים הן אשר אתנו עוד היום והן אשר נאבדו וככה תראה מהשאר אשר תקנתי שהוא ר' איצק אייכל לא די שלא דק לתקן טעות הכתב הישן אבל גם השחית הכונה לפעמים על ידי סמני החבור והסרוד אשר הכנים בזה הספר על דרך לשונות גרמניות וחבר לפעמים בין הנספדים והסריד בין הדבקים וכבר התוכחתי על זה המנהג עם המלצים אשר בזמנינו בהקדמתי לספר באור בן רשד להלצה וכמעט נראה גם כן שהוא הדפיס הבאור מבלי בחינה מה שבו מדברי עצמו או מדברי המורה אשר הכנים המבאר בין דבריו ועל דרך משל אעירך על קצת ממה שהוספתי ותקנתי היינו דף א' עמוד ב' שורה מ"ו ויטה מעליו כאלו העינים לאחור נבראו ולא לפנים תחת שבנדפס אלה העינים לאחור ולא לפנים. דף ב' עמוד א' שורה י"ד במה שהוא נמצא רבני נכנע לדת תחת שבנדפס כמוהו נמצא רצונו נכנע לדת. שם שורה ט"ז שימשכום עניניהם השבעים תחת שבנדפס שמושכום. שם שורה מ"א ענינים נשמיים באל ית' וברוחניים תחת שבנדפס בלולות ברוחניים. דף ה' עמוד ב' שורה כ"ז הוספתי שורה שלמה ע"פי הכתב יד מן

והוא עצמותו והמשכיל עד הפשוט אשר עצמותו. דף ו' עמוד א' שורה י"ד מהמעיינים
המדברים וכן הוא במורה תחת שבנדפס המבררים. דף ז' עמוד ב' שורה י"ג אשר ירו
הם בה תחת שבנדפס אשר יודהו ואחר זה סמן ההפסק ואחריו מלת הסבה. וכן הוספתי
שם וגם בדף ט' עמוד א' וב' מאמרים שלמים ע"פי הכתב יד עיין שם ובנדפס:
ואולם דע שאשר שערתי ברשימתי הנזכרת שהכתב אשר ממנו העתיק ר' איצק אייכל
הוא זה בעינו אשר נמצא פה בכיכליאויטיקא הנה ראיתי אחר העיון שזה אינו בעבור
שלפעמים נמצאים מלות וגם מאמרים באשר בדפוס מה שאינם בהעתק אשר לפני ודע
עוד שבהעתק אשר לפני הדפים הראשונים בהם קרעים גדולים והכתב מטושמש כי הדיו
כבר הלבין ולכן לא היה אפשר להרבות בתקונים בהם: ואבקש עוד לתקן טעות
מה שנפל בסוף ע' בזה הדפוס וצ"ל קבובו במקום קטבו ועוד טעותים
קטני הערך: השלמתי הגהת באור הנרבוני הזה פה עיר מלוכה
ווינא ביום א' כ"ד מרחשון שנת חמשת אלפים
ושש מאות ושלש עשר
ליצירה:

כהוצאה זו תוקנה המעות

אמר משה ב"ר מאיר ב"ר משה בן אבא מארי בן מר דוד הנרבוני

למה שהיתה שלימות הנפש אונס הוא שלימות מעלות המדות ומעלות שכליות והיו המעלות השכליות מצדוחרות צדקות ומעלות המדות צדקות המדינית והיתה התורה האלהית רוחנית חל מעלות השכליות וביסוד חל האושכלות הכתלות צדלהים ית' ומלכיו ומעשה ורכבה בכלל ויחסי הנאללות השפלות והוא הצחחר צדעשה צדאשית והשפעתה אחרת ומדרגותם וקדרם וידיעתו והשגחתו והנהגתו ית' להם ומדותיו ותלריו כלומר דרכי השם ר"ל מעשיו וצדליות והנצורה ואמתתה ומדרגותיה והללחת הנפש ותכליתה ותכלית הנאללות כלם ושלמותם והנה היא גם כן התורה כולה וצדקת מעלות המדות ומלכת צדס כי החלק הראשון על אמתתו ומיוחד לחכמים ואם כבר יכללו להזון צדאופן מה כפי הדמיון ההמוני אונס החלק השני המיוחד ומיוחד להזון על שיוכרתו צו והוא נלות ועצמי לחכמים השלמים יסודי שיהי' שלימות הנפש צדורה האלהית גם עוונות ומשכנה אונס הוא צד רק שיראה באלו יש שם ומחוקת צין השכונה והתורה למה שהיו אופני ליר האמתיות ומחלמים צין זה שיוצן להזון וצין זה שיוצן לחכמים יחידי הקבולות והתורה אונס ייחודה להזון כי הם הרבים והם אשר אליהם כתנה ראשונה ולזה יושך וזה צדצול לחכם המעיין צדורה שיהיה נכון וצדכא צדוש ולהקיר חת הצדכה הזאת ולרפלות זאת הנהלה ולהאיר עיני השכמים צל אחר הגולה הפלוקף האלהי הראצ"ס ז"ל ומצד הספר האלהי הזה וימד שמו נגזר ון תורה על שיחדהו צדראתו צו מי שידצ צדו וחזק צו וקרלהו מורה הנצרכים כמו צדאיר הוא צדתיחה ולזה שראינו אכחנו מעלת הספר ויקרתו באלו הוא נר אחר כל ומשך על באלו הוא לורת התורה צדאות הנלוצר עליה תורת ה' תנומה אשית כפש ליקודה והתחלתה כי היא תכלול לשלמות הנפש צדני החלקים הנצרכים צדדות וצדצרות וראינו כי רוצ תועלות הספר וצפרו הקרים ומונו והנפללים באלו כפקדו ומונו למה שנקדו ומונו החכמים צדוכותינו לרוצ המרשלות ומעוט השתדלותה לציין השכונה צין האורה וציין אשית וצעליה להתפשטות הקבולות ולהעדר האמת ומלוקף לזה אורך הגלות ותקפו ומכיסת הלרות וקשיין העיני רוחי רוח כדצה להרמיצ ולאללות נקצי המשכיות ולפרש הספר הנפלל האלהי הזה גם צקלת ומקומות אעיר על זה שצא עליו ון האחלוקות היתה הקצה צזה האשך המצצר אחר דעת צן-קיינא ודצרו והוא אשר כבר ישיגהו התפישות אך לא אחרך צזה כי אין זה מוטל עלי צמה שהוא פירוש והכל כפי מה שאלחה צתועלתו ולמה שהי' המלוצר צזה דצרו צו עם מי שהחפלקף והיה הפי' אונס הוא מה שצכח המלוצר להוליהו לפועל לא מה שצא צו צפועל חלל שהוא יקלר לזי שכל ראה המלוצרים אשר ילטרכו להליע לפני הספר הוא הלכנו צזה דרכו והרצחנו וצדרכו דצרו חל הפלוקף ולנלות אליו ולכל מי שישחוקק לו אך לא לצדתי ראוי כי אין ראוי למלמק דצדור לשום חלם והוא פועל צמירי ב"כ לא ילות לחלוק על הכוונה האלהית הרצנית המושלת על הכל ולריך לחלוק כצוד לרצ ולקיים מלותו ולצדתי עצור על השצעתו ואם צדאות רוצ קודותיו כבר כודעו לנו מקפרי השכמות הכוללים למה שהעמידוהו עליו חלל שהוא המשלים והוא אשר העירכו ראשונה וראוי לישא פניס לצנה האקדימה ב"צ כשהיתה מעת הכערות כי ומעורר גדלתי חצי ע"ה עליה ולזה אין כונתי צזה לצדך רק מה שצא ומעוקק הלשון חצלי האריך צדיאור מה שצא צו מעניכי השכמות ומצלי גלוי פניס צדעונת להרמיצ קודותיו כי אין זה ומצנעם גם כי כבר כללתי רוצ צדאורם צדפרי השכמות הצלתי ומענידים לזה מהם צדירתי לספר הכוונת מהם צדירתי לליגרת אשכרות הדצקות ומי' לחי צן יקטן ואם לא יולטו ומצרו לללתי אעיר על קודותיו ומלפוננו כי טצע המרירות יכרסני לזה אך צדאופן ראוי וצדיבור ראוי על שיימד לזי שראוי ואם ראוי כבר אמתתוהו צדלוי ואחרי הודיעי כונתי ומה שאלריך להקדימו ושאלת העור מעת הראשון ית' ראשונה כתחיל

באשר התחיל:

מי עמד בסוד ה' וירא וישמע את דברו מי הקשיב דברו וישמע תחלת דבר
אדני בהושע

עם ה' חלה צימוד השם ית' אשר אין אמות לאחדותו חלל בהרסקת הגשמות ולמה שהיו
קתרי התורה הם אשר התבארו צופת ליודעים כי התורה האיוסדת חלל היודעים היא
הסכנה ראוי לכל חכם שישא פנים לתורתו הראשונה שהיא המשותפת לכל ר"ל תורת ה'
תמימה לצלתי יגלה קתריה וצלתי יחלוק על כונתה אשר שמה האמות המיוסדות שהשגתו
נעלמות וכן ההמון אשר קוד ה' ליראיו ר"ל הקודות אשר הם על אמתת השם ראוי שייסודו
לייראיו וכבר ציאר האלהי ע"ה כי ראוי ללכת בעקבות תורתנו האלהית להקתיר את
שהקתירה כי אי אפשר לחלוק עליה כמו שאמר חסד וכן האלהיים אי שגולה קוד האלוה
וייתקו והטבע האלהי ר"ל טבע הנאלמות הקורר קלמו בקלמו האחדו והואכהיגו יחייב זה
כי הוא ילה בקדור הנאלמות ובגלוי הקתרים יתצלבל הקדור וישצד המקודר והנה יחסייע
והמקודר הכרתתם אונס השב הרצ כי אין מכלל הקתרים הפשטות הגשמות ואמר צפרק
ל"ה וכן הסלק הראשון כי הרחקת ההגשמה ראוי שישתתפו זה ההמון והקגולות ואם ינדל
הלמוד המדוני וכן הלמוד הקגוליי ובה רוצ ספרו על צאור זה והתחיל צפרקו צביאור
אמתת הללם כי המוצן ומוכו כולל ההגשמה להמון וכלו שאר העניינים הגשמיים חלק לו
או משיגים לו וכן צכתו אשר שלח אל התלמיד השלם הששוב עורר אל ההקדמה אשר יתן
לפכורפוסים כי זה יתבאר וצוקקאו ר"ל מלימות השם ואחדותו והרחקת הגשמות וההקדמה
אשר יתכה מונכה היא קדמות העולם ר"ל הצריאה הכללית וההטעה תמיד חוהו אשר כרון
אליו צאורו הנה ושגגיל כך אלו הכונות אשר למדצרים ואם המדצרים ההם מופתיים ואם
לאו מלימה מלככה הם יראו לזה כי רליותיהם על מדוש העולם אינם לודקות גם אין דרך
אל ציאור השלשה דרושים היקרים צאל ית' חלל וכן הפועל המיוסד לו והיא התכועה תמיד
צאחכועע ומוכו וכבר ציאר כי הוא אונס העיררה על זה הסצור ופני ההתחצרות ההם
סקדמוהו עמו והוא אורו העירוני המדצרים ההם והצן אורו חליכס אישים חקרא האמתיות
וקוליי המדמויני לבני אדם שהם ההמון ופית לבך לדעתו ואין הכונה צאאור הזה להצינס כולם
להמון ולא למתחילים צעיון ולא ללמוד מי שלא עיין רק צחכמת התורה ולפי שחכמת התורה
כוללת כל חכמה שיתבאר זה מלימת האל ואחדותו והרחקת הגשמות וקתרי הטבע והאלהות
מכלל מעשה צראשית ומעשה מרכבה הנה מי שעיין צחכמת התורה כבר יוכל צאאור הזה
להצינו כלו מאליו צצביל זה פירש מה הנרלה חללו הנה צחכמת התורה ואמר ר"ל תלמודה
עוד ציאר מה הקצה שהלטרך לקשר מאאורו וזה התכלי והוא צארו ר"ל תלמודה וכי הקצה
היא מה שצארנוהו ואמר כי ענין המאור הזה וכל מה שהוא ממינו הוא חכמת התורה על
האמת כמו שאמר ית' ואמר רק עם חכם וכרון הגוי הגדול הזה והליקוהו פשטי התורה ומה
שילך דרכו והוא מה שלא קר היותו מציין מדעתו או הצינהו וזלמו מהמון סכלי המתחכמים
מענייני השמות ההם ובשאר צאצובה ובהלה אם שיושך אל שכלו האומי ושיסליך מה שילדעו
מהשמות ההם אשר אינם חלל דמיונות ומשצ שהוא השליך פינות התורה או שישאר עם זה
שהצינהו מהם או שמשצ להצינו ולא יושך עם שכלו העיוני המסקיק האמת אך ישליככו אחרי
גור ויטה מעליו כלו העניינים לאחור כצארו ולא לפנים ומשצ עם זה וכו' צמעשה צראשית
הוא סכמת הטבע ומעשה מרכבה הוא סכמת האלהות וכשהפועל ומשך יקרא מלככותי כבגר
שהוא חוק וכן העץ המותפעל אל קצול לורת הארון וכשהפועל צפנים יקרא טבעי כי ישעללו
הטבע צכס המלייר אשר צורע להשלים ארימת העוצר וממוכו ולזה נקרא סכמת הטבע
מעשה צראשית ר"ל נאלמות ומתחדשות בהתחלה היא צעלמותם בהישרת הטבע האלהי הסכלי
הנה אורנו מעשה צראשית נכלה צו מעשה נעשה צצראשית ובהתחלה היא צעלם ההוא

ובאשר התחלה היא זו בזה שהיא תקנה לו התנועה אשר זו זליאורה והוא כדל וזנוו
 בזה שאינו כח ומשפט זו נקרא ונעשה ורכבה כי הקום טופלה לרכב ואין הרכב הכפרד
 טפל לקום ודע כי הענינים הטבעיים ג"כ אי אפשר לגלותם בלוד קלת התחלותיהם על זה
 שהם בניאור וכבר ידעת אמרם ז"ל ולא נאעשה בראשית בניים ביאר בכאן כי ראשית יללה
 לומר התחלה וכי ספורי ונעשה בראשית ירמוז זו ביאור קלת ההתחלות שהן הסואר והלורה
 והענין והם ג"כ סודות וסודות הקבוצה האלהית כי חכמת הטבע והאלהות כבר ישתמו
 על מקירת ההתחלות הטבעיות חלל שחכמת הטבע תסקור בהן מלד שהן התחלות לנחלות טבעי
 וחכמת האלהית שהן התחלות לנחלת ותשלים והותם ויש מי שלא יגיע לנדרגה שיאור שכו
 זה בכרך שהוא נעלת הכנזחה ר"ל הדבוק בשכל הפועל חלל בגשם טהור זך והוא הנופת
 ובכלל העינין חלל יליץ ויעלם באלו הוא להט החרב הנותהפכת שהוא צעל לטישה והארה
 חלל מתהפך לכן אמר וישכן חכ הכרובים וחת הלהט החרב הנותהפכת לשמור דרך עץ החיים
 כי בנחשבה ופכל יקח מעץ החיים פן יעלה ידו חס יזכה חלל שאין ההללה עיוודת תמיד לקבת
 ההיולי הנותהפך ללהט ובעבור זה בשכיון כל חכם יודע על דרך מופת אלהי יודע הנחלל
 בזה שהוא נחלל רכי כנע לדת אך לא כבהמה הנאשכת ללרכה חלל צעל אמת ללמד
 דבר וזה הענין לא ידבר כי חס נאשלים וסודות יען יוצנו כפי טבע המצין באלו החכמים
 והיודעים נאשכים אחר הענין הזה בלרון אלהי כוור שיושכום עניניהם הטבעיים כי הרלון
 האלהי גור קיר המליאות והתחלתו והענינים הטבעיים והלודות והנלוות וזה שנוציח אל
 חקון הקבוצן כלם נתנו ורועיה אחד הלל תרחה כי השם ית' כשרלה לתחננו שלימים ולחקן
 עניני המורינו בתורתנו המעשיית אשר היא התכלית האוכרון בתורה צעלם אשר לא יתכן חלל
 אחר דעות שכליות התחלתם השגות ית' כפי יכולתנו האוכרון נאעמד הר סיני ופטר בראשית
 הדברות אשר לא יתכן זה חלל נחשבה האלהית ולא תגיע החכמה האלהית חלל אחר חכמת
 הטבע כי חכמת הטבע פתיחה לזה בהכרח ולכן חס פתיחת ספרו ית' בנעשה בראשית שהיא
 חכמת הטבע כבר העירך על היות אלו הענינים סחויים אמרו לפיכך קתם לך הכתוב
 בראשית ברא חללים ואם היה כלה זו מה שיצינהו הנער בנית רבו כפי מה שידרשהו
 הדקן העני לא היה לוואר קתם לך הכתוב וזה חלל הפליג לדקק אונס דמיון האין הראשון
 מושלי הכנזחה אמרו והנה קלם יורה על השתלשלות המליאות וקיר חלקיו ואמרו חלל חללה
 יורה על עולם היקודות שהוא כל מה שנמוך לגלגל הירח ואמרו וגיע השמוניה יורה על עולם
 הגלגלים והנה חללכי אלהים יורה על עולם השכלים הנכדלים ואמרו עולים יורה על כי הם
 עלות ויורדים עולים בלרון ואמרו והנה ה' כלל עליו יורה על ענין שניעי כי הוא ית' הקבה
 הראשונה והוא על הקולם כדל וכל גשם לא זו היפך ואמרו הכופרים ואגדל וראשו נאשים
 והנה פרשתי זה ואם הוא מוצן לרוב המעיינים למה שאין נאמרו מלה מורה על בלורו גם כי
 ראינו הרב צעלנו יפרש זולת זה צעתיל חלל מה שראוי שיוצן בזה האוקוס הוא מה שבארנוהו כי
 סואר האדם הקרוב הוא סואר אשר צ"ח כאצרי האדם שהם סוארו הקרוב כ"ש הנותהמה
 החלקים צעלם וצאך והלימות כל עכן הרסוק שהם היקודות כ"ש אשר בכה שהוא הסואר
 הראשון והשאר מקור עת לעשות לה' הפרו מורתך בלורו לולי חצרו האמתי כבר היתה התורה
 האמיתית מופת זידיעות וזה המורה ובהלמות ענינים גשמיים חלל ית' וברוחניים ודי בזה הערה
 והקבה החושית הכרח הלמוד וההבנה והוא שיהיה חס ענין קתום קשה לליירו ילטרך להנינו
 או ללוקמו הקדמה לבאר ענין קל הליור אשר הענין ההוא קל הליור לריך שיוקדם בלמוד
 על הראשון ההוא קתום דקדוק אמתו להיות ההתחלה לעולם בקל וילטרך הנלמד שיקל
 בהבנת הענין ההוא הראשון קתום מלד שיכור זה כדי לבאר הענין קל הליור בהעברה
 על חיזה דרך שידעון ובעינין גם וכל ידקק בלמותו חלל יונח כפי דמיון השווע על שיוצן
 מה שירלה זו עתה ולהנינו בלמותו מהבנת הענין הקל הליור ואחר ידקק הענין ההוא
 קתום הראשון ותמצאר אמתו צוקוס הראוי לו זה ענין הקוג והוא שלקם בלורו
 מלאר העלם בניין גם אשר הקוג והמין ילקם חס"כ בניאור אמת העלם וידקקו עניני
 המלאר חס"כ נחכמה האלהית ראה ר' ומצר האשנה דברי עמר' פלוני בכך וקתם לן בוחי'
 וספר העולים והמה ומחאי הקמירה וההפוך שיהיה ינוסח ללורות אחד ובכאן נוסח שתי

הגזרות ותחלפים ואף כי הם חלקיות ונחלם קותרים לזה שאין אהאואורים אחד שיכלול
האמת והשקר וכללו האמת וקותרו כלומר שהוא קותר האמת והוא השקר ואינסק אל
כל אחד מהרצנים ובכלל החיוב והשלילה ולולי זה הלך לא תחלוט בזה קתירה אחר שאור
בכאן סתם לן כותי' ובכאן סתם לן כותי' יש וקום עיון ומקירה שהנציאים יניחו קותרים
כפי הדרוש אשר יתעסקו בו בעציל העוונק והאשגל ולא נחם אלהים כל אשר חפץ לאיש כבוד
רעעך ולא יוכל ה' עוד לתת כי בושתי לשחול זון האולך ואאור בני הנציאים כי בשאו ה' לא
יטיב ה' ולא ירע והוא ואאור רבני והלודק אפי עליון לא תלח הרעות והטוב בראשית צר
צורא שונים וכוטייהם ונשכתם השכם ושלות לאאר לתת לאיש כדרכיו ויורו לאולך
יאשיהו כי לא יראני האדם וארא את ה' ופני לא יראו ותזונת ה' יביט
הלואתים תעשה פלח יחיו וחיך ורבים עד אין וקסר והכונה האשגל
ודע כי אני בצר שונתי בקותרים זה שיתחלפו צו האואורים
כי דצרי הנציאים דצר ה' הוא פתחו שערים בשחוף
השונות ויצא גוי שלם שואר האמתות וכדוואה
לזה צהתחלה הראשונה :